

Değer Odaklı Aile Eğitime Yönelik Özel Eğitimde Görev Yapan Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

An Examination of the Special Education Teachers' Opinions on Value-Oriented Family Education

Adem Arslan¹ Uğur Saruhan² Yeşim Saruhan³

Öz

Bu araştırma değer odaklı aile eğitime yönelik özel eğitimde çalışan öğretmenlerin görüşlerini incelemek için yapılmıştır. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında kolay ulaşılabilirlik yöntemi ile ulaşılan ülkemizin farklı illerinde özel eğitim kurumlarında çalışan 82 öğretmen ile yapılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak; özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre çocuklar günlük yaşam, değer görme, öz bakım, toplumsal uyum, sevgi, sorumluluk, saygı, kabul, insani değerler, öz güven, empati, güven, azim-çaba, çalışkanlık, sosyal değerler ve hoşgörü değerlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Ailelerin ise bağımsız yaşam, sorumluluk, mutluluk, sevgi, saygı, akademik gelişim, öz bakım, toplumsal uyum, kabul, merhamet, sosyal değerler, evrensel değerlerini görmek istediğini düşünmektedirler. Öğretmenler ailelerle; doğrudan iletişim, yüz yüze iletişim, telefon ile iletişim, toplantılarla, okul giriş çıkışlarında, çevrim içi toplantılarla, ev ziyaretleri ile, küçük not kağıtları ile ve samimiyetle iletişim kurduklarını ifade etmektedirler. Özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre aileler en çok kabul, psikolojik destek, duygusal destek, öğretim yöntem ve teknikleri, doğru iletişim, öz bakım, davranış eğitimi, sabır eğitimi, engel özellikleri, okul aile iş birliği, cinsel eğitim, bilgilendirme, sorunlarla baş etme, rehberlik, ev etkinlikleri, değerler eğitimi konularında eğitime ihtiyaç duymaktadır. Öğretmenlerin %14,6'sı aile eğitim ya da katılım çalışması yapmadıklarını ifade etmişlerdir. %85,4'ü ise seminerler, bireysel görüşmeler, sınıfa davet, etkinlik paylaşma, aile toplantıları, grup sohbetleri, çevrim içi eğitim ve gezi yaptıklarını ya da planladıklarını ifade etmişlerdir. Özel eğitimde öğretmenler değer odaklı bakış açısı geliştirmelidir. Ayrıca değer odaklı aile eğitimleri düzenlenebilir ya da yaygınlaştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Aile Eğitimi, Özel Eğitim, Değer Odaklı

Abstract

This research was conducted to examine the views of teachers working in special education on value-oriented family education. The research was carried out with 82 teachers working in private education institutions in different provinces of our country, which were reached through the easy access method in the 2020-2021 academic year. The collected data were analyzed by content analysis method. As a result; According to teachers working in special education, children need the values of daily life, being valued, self-care, social harmony, love, responsibility, respect, acceptance, human values, self-confidence, empathy, trust, perseverance-effort, hard work, social values and tolerance. They think that families want to see independent life, responsibility, happiness, love, respect, academic development, self-care, social harmony, acceptance, compassion, social values and universal values. Teachers with families; teachers state that they communicate with families directly, face-to-face, telephone, meetings, school entrance and exit, online meetings, home visits, small note papers and sincere communication. According to teachers working in special education, families mostly need acceptance, psychological support, emotional support, teaching methods and techniques, correct communication, self-care, behavior training, patience training, disability characteristics, school-family cooperation, sexual education, information, coping with problems, training on guidance, home activities, values education. 14.6% of the teachers stated that they did not carry out family education or participation studies. On the other hand, 85.4% stated that they do or plan seminars, individual interviews, class invitations, sharing activities, family meetings, group chats, online training and trips. Teachers in special education should develop a value-oriented perspective. In addition, value-oriented family trainings can be organized or expanded.

Keywords: Value, Family education, Special education, Value-Oriented

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 11 / 06 / 2021

Accepted: 19 / 12 / 2021

¹ Öğr. Gör. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, SHMYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, ademarslan6005@hotmail.com, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-7848-7395>

² Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, SHMYO, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, ugarsuhan@hotmail.com, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-9919-0988>

³ Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, Aydıntepe MYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, yesimsaruhan@bayburt.edu.tr, Orcid No: <https://orcid.org/0000-0003-3723-6239>

Giriş

Türkiye'de 2018 yılında güncellenen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde "özel eğitime ihtiyacı olan birey" ifadesi kullanılmıştır. Özel eğitime ihtiyacı olan birey "çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey" olarak isimlendirilmiştir. Bu yönetmeliğin 18. maddesinde ise; "aile eğitimi her tür ve kademedeki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimine katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve eğitim hizmetlerini içerir" şeklinde aile eğitiminin önemine değinilmiştir (MEB, 2018).

Aile eğitimi; aile üyelerinin özel gereksinimli çocuğun durumunu anlamasına yardımcı olan, çocuğa karşı olumlu tutum gelişmesine katkı sağlayan, anne babaların yeterliliğini arttıran, aile bireylerine olumlu başa çıkma ve etkili işlevde bulunma becerileri kazandıran, anne babaları güçlendiren bir çeşit etkili müdahale yoludur (Kaner, 2015). Ailenin ve çocuğun aile eğitiminden faydalanmasını sağlamak için aile eğitim seansları; aile eğitimi öncesi hazırlıklar, aile eğitimi uygulaması ve aile sonrası değerlendirme ana bölümlerinden oluşmaktadır (Clark, 2007). Özel eğitim ihtiyacı olan çocuğun ailesi sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim ve sağlık alanlarında çeşitli zorluklar yaşayabilir. Özel eğitim ihtiyacı olan çocuk sahibi aileler, engelliliğin doğası gereği psikolojik, sağlık, eğitim, ekonomik, sosyal ve bakım gibi farklı sorunların yanı sıra normal gelişim gösteren çocuğu olan ailelerle yakın sorunlar yaşayabilmektedir (Çitil, 2016; Gündüz ve Akın, 2014). Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ailelerine sunulacak hizmetler; a) bilgilendirici danışmanlık, b) psikoterapi ve c) aile eğitimi şeklinde sınıflandırılabilir (Metin, 2012). Bu hizmetler daha çok rehberlik ve danışmanlık ve eğitim gibi konularda okul-aile iş birliği ile yürütülmektedir. Ayrıca çeşitli resmi ve resmi olmayan kurumlar da ailelere ihtiyaç duydukları konularda destek sağlayabilmektedir (Özdemir, 2010).

Özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitiminde aile, özel gereksinimi olmayan çocukların eğitiminden daha önemlidir. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuğa sahip ailelerin, çocuğun eksik olduğu becerilerin nasıl kazanılacağı, çocukla sağlıklı iletişimin nasıl kurulacağı, çocuğun davranışlarının nasıl kontrol edileceği gibi konularda desteğe ihtiyaçları vardır (Öncül, 2012). Ebeveynlerin ebeveynlik rolü sürecine aktif katılımının psikolojik dayanıklılıklarını güçlendirdiği görülmüştür (Simmernan, Blacher ve Baker, 2001).

Günümüzde aile katılımının ve eğitimin önemi hem dünyada hem de ülkemizde daha iyi anlaşılmaktadır. Türkiye'de Aile eğitimi çalışmaları birçok bakanlık, kurum, vakıf ve dernekler tarafından yürütülmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sahibi anneler, çocuklarının öğretmenleri tarafından düzenli olarak bilgilendirilmek istediklerini belirtmişlerdir (Yıkılmış ve Özbey, 2009). Ebeveynler çocuklarının eğitimi için destek aldıkları uzmanlardan saygı, karşılıklı güven ve kendi değer yargılarının kabul edilmesini bekler, aksi takdirde sağlıklı bir iletişim kurulamaz ve bu durum velilerin eğitim programına aktif katılımını olumsuz etkiler (Baykoç, 2011). Araştırmalar, özel gereksinimli çocukların aileleri tarafından desteklenmesinin bu bireylerin gelişimine olumlu katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca ailelerin aile eğitim programına katılımının çocuklar için hayati önem taşımaktadır (Diler Sönmez, 2008; Güzel, 2006; Koca, 2016; Şeker, 2013). Ebeveynlerin ebeveynlik rollerini yerine getirmeleri, çocuklarının engellerini kabul etmeleri ve bu doğrultuda gerekli gelişimsel ve eğitimsel desteği almaları gerektiği konusunda çalışmalar bulunmaktadır (İlhan, 2017). Aile merkezli yaklaşımların temel amacı, aileyi destekleyerek ailenin çocuğun gelişimi üzerindeki olumlu etkilerini artırmaktır (Mahoney, 2009). Değer odaklı aile eğitimi ebeveynlere yönelik sevgi, saygı, sabır, sorumluluk, adalet, yardımseverlik, vatanseverlik, öz denetim, dürüstlük ve dostluk kök değerlerini kapsayan bir aile eğitim programıdır. Değer odaklı aile eğitim programı hem ebeveynlere hem çocuklarına yönelik olarak bu değerlerin aile ortamında kazanımına yönelik araştırmacı tarafından geliştirilen bir programdır. Programda çocuklara ve ebeveynlere yönelik değer odaklı etkinlikler bulunmaktadır.

1. Araştırmanın Amacı

Özel eğitimde çalışan öğretmenlerin değer odaklı aile eğitimine yönelik görüşlerini incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinde eylem araştırması kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğinde açık uçlu soru formu kullanılarak uygulanmıştır. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşülen bireylerin görüşleri arasındaki paralelliği ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle kendilerine ulaşılabilen özel eğitim kurumlarında çalışan 82 öğretmen oluşturmuştur. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde, araştırmacı yakın ve erişimi kolay bir durum

seçer ve bu sayede araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öğretmenlerin %20,7'si erkek, %79,3'ü kadındır. %43,9'u 20-30 yaş aralığında, %45,1'i 31-40 yaş aralığında, %11'i 41 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin %46,3'ü 0-5 yıl, %28'i 6-10 yıl, %25,6'sı 11 yıl ve üzeri öğretmenlik yapmaktadır. Öğretmenlerin %86,5'i özel eğitim öğretmeni, %7,3'ü okul öncesi öğretmeni, %1,2'si çocuk gelişimi öğretmeni, %4,8'i diğer branşlardan olup özel eğitim kurumlarında çalışmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kadın ve özel eğitim öğretmenidir. Ayrıca meslek hayatının başlarındadır.

Tablo 1'de araştırmaya katılan öğretmenleri tanımlayıcı bilgiler verilmiştir.

Tablo1. Tanımlayıcı bilgiler

Değişkenler	Frekans(f)	Yüzdelerik(%)	
Cinsiyet	Erkek	17	20,7
	Kadın	65	79,3
	Toplam	82	100,0
Yaş	20-30 yaş	36	43,9
	31-40 yaş	37	45,1
	41 yaş ve üzeri	9	11
	Toplam	82	100,0
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	38	46,3
	6-10 yıl	23	28
	11 yıl ve üzeri	21	25,6
	Toplam	82	100,0
Branş	Özel Eğitim	71	86,5
	Okul Öncesi Eğitim	6	7,3
	Çocuk Gelişimi	1	1,2
	Diğer	4	4,8

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel bilgiler formunda öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, çalışma süresi ve branşı gibi tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır.

2.3.2. Yarı yapılandırılmış Form

Araştırmada verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından literatür ışığında araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlama öncesinde üç özel eğitim öğretmeni ve üç özel eğitime ihtiyacı olan çocuk ailesi tarafından gereksinim durumu ve değerlere bakış açısı değerlendirilmiştir. Alanında uzman üç akademisyen tarafından sorular incelenip, düzeltmeler yapılmıştır. Formunda 7 soru yer almaktadır.

1. Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler sizce en çok hangi değerlere ihtiyaç duymaktadır?
2. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sahibi aileler sizce çocuğunda hangi değeri görmek istemektedir?
3. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuğa değer kazandırırken hangi yöntem ve tekniği izliyorsunuz?
4. Değer kazandırırken nelere dikkat ediyorsunuz?
5. Ailelerle nasıl iletişim kuruyorsunuz?

6. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuğun ailesinin hangi konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu düşünüyorsunuz?

7. Aile eğitimi ya da katılımı çalışması yapıyor musunuz? Evet ise neler yaptınız ya da planlıyorsunuz?

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri özel eğitimde çalışan öğretmenlerinin müsait olduğu bir zaman diliminde yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Araştırmanın amacı açıklandıktan sonra sorular sorulmuş, görüşmeler not tutularak kaydedilmiştir. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Soru formları cevaplandıktan sonra verilerin içindeki bilgiler sistematik olarak kodlanmıştır. Burada temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bunun için, temel olarak birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin cevapları incelenmiş tablo haline dönüştürülmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi içerik analizi ile yapılmıştır. İçerik analizi, kurallara dayalı kodlamalarla metindeki sözcüklerin daha küçük kategorilerle özetlendiği sistematik bir tekniktir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., 2008). Bu çalışmada, görüşmelerden elde edilen kayıtların içerikleri not edilerek belirli temalar altında toplanarak tablolaştırılmıştır.

3. Bulgular

Bulgularda araştırma sorularına ilişkin bilgiler tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 2' de özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler en çok hangi değerlere ihtiyaç duymaktadır? sorusuna ilişkin tablo verilmiştir.

Tablo 2. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler Sizce En Çok Hangi Değerlere İhtiyaç Duymaktadır?

Değer	Örnek İfadeler	f	%
Günlük Yaşam	...temel yaşam becerilerini geliştirmek, sağlıklı alışkanlıklar kazandırmak, öğrenme güçlüklerini geliştirmek, beceri kazandırmaya çalışmaktayız.	11	13,4
Değer Görme	...çocuğu eğitim hayatına hazırlamak ve toplumun içinde kendini birey olarak hissetmesini sağlamak temel amacımızdır.	9	10,9
Öz bakım	...en başta kendi ihtiyaçlarını yani öz bakım becerilerini kendi gerçekleştirebilmeye.	9	10,9
Toplumsal Uyum	...bence özel gereksinimli bireylere kazandırılması gereken en önemli şey toplumsal uyumdur. Hayatlarını rahatça devam ettirebilmeleri açısından normal bir insanın günlük yaşamında yapabildiği şeyleri özel gereksinimli bireyde yapabilmelidir.	8	9,7
Sevgi	...sevgi değerine ve iyi hissetme değerlerine ihtiyaç duyarlar.	6	7,3
Sorumluluk	...çocuğunun sosyalleşebilmesini ve sorumluluk almayı öğrenmelerini isterim.	6	7,3
Saygı	...çocuklarına karşı ilgili, sabırlı, anlayışlı olan ailenin çocuklarından davranış olarak beklentisi saygı ve sevgidir.	5	6
Kabul	...çocuğun engel durumunu kabul etmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.	5	6
İnsani değerler	...her insanda bulunması gereken temel niteliklere ihtiyacı var.	4	4,8
Öz güven	...bireyin topluma kaynaştırılması ve çok zor olmayan yani yapabileceği düzeyde, üstün bir başarı beklenmeyen sorumluluklar verilmeli ki birey ben yapabilirim duygusunu kendine aşılayabilsin. Çünkü böyle bireylerin kendine olan güveni sağlandığı zaman değerleri, öğrenim metotlarını, rutin işleri yapabilecek beceriye gelsin.	4	4,8
Empati	...hem diğer engellilerin yerine hem de normal gelişim gösteren akranlarının yerine kendini koyması gerekir.	4	4,8
Güven	...maalesef çocuğa acıyarak bakma, onun diğer insanlara karşı güvenine zarar vermektedir; dolayısıyla güvene ihtiyaçları vardır.	3	3,6

Azim-Çaba	... yapabileceğine inanma ve gayret etme.	3	3,6
Çalışkanlık	...çalışkan olma, hangi konu olursa olsun.	2	2,4
Sosyal değerler	...sosyal beceriye ihtiyaç duymaktadır.	2	2,4
Hoşgörü	...insan en çok hoşgörüye ihtiyaç duyar.	1	1,2

Tablo 2 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler sırayla %13,4 günlük yaşam, %10,9 değer görme, %10,9 öz bakım, %9,7 toplumsal uyum, %7,3 sevgi, %7,3 sorumluluk, %6 saygı, %6 kabul, %4,8 insani değerler, %4,8 öz güven, %4,8 empati, %3,6 güven, %3,6 azim-çaba, %3,6 çalışkanlık, %2,4 sosyal değerler ve %2,4 hoşgörü değerine ihtiyaç duymaktadırlar. Öğretmenlerin çoğu günlük yaşam değerlerine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler. En az ise çalışkanlık, hoşgörü ve sosyal değerlere ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler.

Tablo 3'te aileler çocuğunda hangi değeri görmek istemektedir? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 3. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocuk Sahibi Aileler Sizce Çocuğunda Hangi Değeri Görmek İstemektedir?

Değer	Örnek İfadeler	f	%
Bağımsız yaşam	...çocuğunun kendi ayaklarının üzerinde durabildiği, aileleri olmasa da hayatlarına devam edebildikleri bir yaşam.	15	18,2
Sorumluluk	...sorumluluk değerinde ihtiyaçları daha çok vardır. Bu değer sadece öğrenci için değil, aile için de önemli bir değerdir, çünkü; günlük hayat becerilerini yerine getirebilmesi, sosyal kabul görmesi, günlük gereksinimlerini karşılamaında gerekli olan değer sorumluluktur.	12	14,6
Mutluluk	... mutlu olma, güvende hissetme, öz güven, başarabilme duygusu, sevgi.	10	12,1
Sevgi	...çocuklarının sevgi dolu mutlu çocuklar olmalarını istiyorlar.	9	10,9
Saygı	...toplumda maalesef ki özel gereksinimli bireylere pek saygı gösterilmiyor. Onların en çok ihtiyaç duyduğu değerlerden biri de saygıdır.	8	9,7
Akademik Gelişim	...aileler çocuklarında akademik alanda başarı sağlamalarını isterler.	7	8,5
Öz bakım	...lavaboya gitmesini, kendi kendine yemeğini yiyebilmesini istiyor.	5	6
Toplumsal Uyum	...insan içine çıksın, arkadaşlarıyla beraber oynayabilsin istiyor.	4	4,8
Kabul	... daha çok ilgiye, sevgiye, saygı duyulmaya, merhamete, çevresindeki insanlardan kabul görmeye ihtiyaç duyuyorlar.	4	4,8
Merhamet	...kesinlikle şefkat, merhamet ve sabır değerlerine ihtiyaç duyarlar.	3	3,6
Sosyal Değerler	...saygı ve çocukları bencil olmaktan uzak tutmak için paylaşma duygusu ilk bunları kazandırıp daha sonra diğer değerleri ve eğitimi vermeyi esas buluyorum.	3	3,6
Evrensel Değerler	...tüm dünyada geçerli olan etik kuralları kazanmalıdır.	2	2,4

Tablo 3 incelendiğinde aileler çocuğunda en çok % 18,2 bağımsız yaşam, %14,6 sorumluluk, %12,1 mutluluk, %10,9 sevgi, %9,7 saygı, %8,5 akademik gelişim, %6 öz bakım, %4,8 toplumsal uyum, % 4,8 kabul, %3,6 merhamet, %3,6 sosyal değerler, %2,4 evrensel değerleri görmek istemektedirler. Öğretmenler ailelerin çoğunun çocuklarında bağımsız yaşam ve sorumluluk değerini görmek istediğini düşünmektedir.

Tablo 4'te çocuğa değer kazandırırken hangi yöntem ve tekniği izliyorsunuz? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 4. Çocuğa Değer Kazandırırken Hangi Yöntem ve Tekniği İzliyorsunuz?

Yöntem ve Teknik	Örnek İfadeler	f	%
Model olma	...çocuğa en açık ve anlaşılır yoldan öğretebilmeye dikkat ediyorum. Doğru, açık ve yalın cümlelerle ifade ediyorum, model olmaya gayret ediyorum.	15	18,2
Doğrudan öğretim	...kazandırılmak istenen değere göre yöntem ve teknikler değişmektedir, örneğin iletişim becerilerinde daha fazla sosyal ortam oluşturup yapılmakta veya kavram öğretimlerinde doğrudan öğretim, eş zamanlı öğretim teknikleri kullanıyorum.	13	15,8
Taklit	...örneğin saygı ile ilgili taklit yapıyorum.	13	15,8
Değeri Açıklama	...değer kazandırırken öncelikle çocuklara bu değerlerin ne kadar önemli olduğunu ifade ediyorum. Yani değerlerin toplumsal olarak önemli şeyler olduğu açıklamaya çalışıyorum ve bizim için ne kadar gerekli olduğunu anlatıp ondan sonra değerleri kazandırmaya çalışıyorum.	10	12,1
Oyun	...oyun yöntemini kullanarak, yeterli araç ve gereçlerle amaçlanan değeri öğretiyorum.	9	10,9
Görsel Materyaller	...görseller gösterip dersi görsellerle zenginleştirmeye özen gösteriyorum.	6	7,3
Pekiştireç	...sınıfta herhangi bir durumda yapılan değer hakkında onları tebrik ediyorum, çocuğa uygun pekiştireç veriyorum.	4	4,8
Drama	...somut yaşantılara ihtiyaç duyarlar bizler de bu değeri kazandırırken yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini önem veririz kullandığımız teknikler drama, rol oynama gibi tekniklerdir.	4	4,8
Rol yapma	...değerlerimizi anlatan kitaplar okuyoruz, videolar izliyoruz; bunları yaptıktan sonra o konular ile sohbet ediyoruz, canlandırmalar yapıyoruz.	3	3,6
Gösterip Yaptırma	...yaparak-yaşayarak öğrenme, gösterip-yaptırma yöntem tekniğini izliyoruz.	3	3,6
Örnek Olay	...örneklendirme yolunu izliyorum, öğretilecek değere yönelik günlük yaşamdan spesifik bir örnek olay ile anlatırım, öğretilen değerine yönelik aile bireyleri arasından bir örnek vermesini istiyorum.	2	2,4
Diğer Yöntemler	...sabit bir yöntemden söz edemeyiz, ancak sıklıkla kullandığım yöntem ve teknikler; doğrudan öğretim yöntemi, yanlışsız öğretim yöntemi, sosyal öykü, video model ve fırsat öğretimidir, zincirleme ve küçük adımlar.	2	2,4

Tablo 4 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenler değer kazandırırken sırayla %18,2 model olma, %15,8 doğrudan öğretim, %15,8 taklit, %12,1 değeri açıklama, %10,9 oyun, %7,3 görsel materyaller, %4,8 pekiştireç kullanımı, %4,8 drama, % 3,6 rol yapma, %3,6 gösterip yaptırma, %2,4 örnek olay ve % 2,4 diğer yöntemleri kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin çoğu çocuğa değer kazandırırken model olma, doğrudan öğretim ve taklit yöntemini kullanmaktadırlar.

Tablo 5'te değer kazandırırken nelere dikkat ediyorsunuz? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 5. Değer Kazandırırken Nelere Dikkat Ediyorsunuz?

Örnek ifadeler	f	%
Çocuğun İlgisi ve İhtiyacı	15	18,2
Dikkat	13	15,8
Motivasyon Sağlama	12	14,6
Sabırlı Olma	12	14,6

Tekrar	...değeri açıklayınca sık sık tekrar ediyorum.	9	10,9
Yöntem ve Teknik	... bireysel farklılıklara uygun yöntem, teknik ve araç gereç kullanmaya önem gösteriyoruz.	8	9,7
İpucu	...değerleri iyi anlaması için küçük ipuçları veriyorum.	8	9,7
Sevgiyle Yaklaşım	...değeri öğretirken baskı ve dayatmadan uzak dururum, onlara arkadaşça ve sevgiyle yaklaşıyorum, çocuğun kendi düşüncelerinin oluşmasını sağlarım.	6	7,3
Sosyalleşme	...çocuğun mümkün olduğunca sosyalleşmesini sağlıyorum.	6	7,3
Olumlu Dil	...sabırlı ve hoşgörülü olmaya dikkat ediyorum. Çünkü zihinsel engelli bireylerin eğitimi normal bireylerin eğitimine kıyasla daha fazla fedakarlık, hoşgörü, istek ve ilgi gerektiriyor.	6	7,3
Ortak Çalışma	...çocukta değerlerin yeşermesi planlanmış bir çabayı gerektirir, plan içinde değerlerin kazandırılması dikkat edilmesi gerekir.	5	6
Ailenin Özellikleri	...çocuğun ve ailenin hassasiyetlerini, çocuğun gelişim düzeyini, çocuğun yaşını, ailenin yaşam tarzı, ailenin kültür özelliklerini ve ailenin ekonomik düzeyini dikkate alarak eğitimleri yapıyorum.	4	4,8
Jest ve Mimikler	...beden dilime, ses tonuma ve o anki duygusal paylaşıma dikkat ediyorum.	3	3,6
Bireysel Farklılıklar	...her çocuk farklıdır, bu sebepten eğitimlerinde de bireyselliğe önem veriyoruz.	2	2,4

Tablo 5 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenler değer kazandırırken %18,2 çocuğun ilgi ve ihtiyacı, %15,8 dikkat, % 14,6 motivasyon, %14,6 sabırlı olma, %10,9 tekrar, %9,7 yöntem ve teknik, %9,7 ipucu, %7,3 sevgiyle yaklaşma, %7,3 sosyalleşme, %7,3 olumlu dil, %6 ortak çalışma, %4,8 ailenin özellikleri, %3,6 jest ve mimikler, % 2,4 bireysel farklılıklara dikkat etmektedirler. Öğretmenlerin çoğu değer kazandırırken çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına önem verdiklerini, dikkatini ve motivasyonunu sağlamaya özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 6'da ailelerle nasıl iletişim kuruyorsunuz? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 6. Ailelerle Nasıl İletişim Kuruyorsunuz?

	Örnek İfadeler	f	%
Doğrudan İletişim	...olumlu yaklaşarak, açık-net, sınırları çizerek, işbirliği yaparak, veliye her zaman destek olabileceğini hissettirim.	15	15,8
Yüz yüze İletişim	...aileye bir öğretmen gibi değil bilgi kaynağı gibi ansiklopedi gibi yüz yüze yaklaşım sağlıyorum.	14	17
Telefon	...şu an içinde bulunduğumuz pandemi süreci etkisinden dolayı yüz yüze iletişimlerden olabildiğince kaçınıyoruz, telefon ile iletişim kurmaya gayret ediyoruz.	14	17
Okul Giriş Çıkışları	...çocuklarını almaya geldiklerinde gün içerisinde yapılanlar anlatılır ve evde tekrarlama gereken etkinlikler söylenir.	10	12,1
Toplantılar	...toplantılar yapıp, yargılayıcı olmadan yani kabul edici bir dil kullanıyorum, bu kabul ilişkisi ailenin kendini savunmasını engelleyip iş birliğini kolaylaştırıyor.	10	12,1
Online Toplantı	...çevrim içi toplantılar ile iletişim kuruyorum.	7	8,5
Ev Ziyareti	...zaman zaman ev ziyaretleri yapıyoruz ve veli istekleri alıyorum, ona göre etkinlikler düzenliyoruz.	4	4,8
Küçük Not Kağıtları	...çocuğu alırken ve teslim ederken kısa bilgiler şeklinde aileye bilgiler veriyorum.	4	4,8
Samimiyet Dili	...ailelere karşı daha samimi şeffaf iş birlikçi bilgilendirmeye yönelik kırıcı olmayan üslupla yaklaşarak iletişim kuruyoruz.	4	4,8

Tablo 6 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenler ailelerle iletişimde; doğrudan iletişim, yüz yüze iletişim, telefon ile iletişim, toplantılarla, okul giriş çıkışlarında, online toplantılarla, ev ziyaretleri ile, küçük not kağıtları ile ve samimiyetle iletişim kurduklarını ifade etmektedirler. Öğretmenlerin çoğu ebeveynlerle doğrudan, yüz yüze ve telefon ile iletişim kurduklarını belirtmektedirler.

Tablo 7'de özel eğitim ihtiyacı olan çocuk ailesinin hangi konuda eğitime ihtiyaç duyduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 7. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocuk Ailesi Hangi Konuda Eğitime İhtiyaç Duyduğunu Düşünüyorsunuz?

Eğitim İhtiyacı	Örnek İfadeler	f	%
Kabul	...bazı aileler çocuklarının özel durumlarını kabullenmekte biraz zorlayabiliyorlar.	13	15,8
Psikolojik Destek	...yaşadıkları üzüntü ve çöküntüye yönelik eğitimlere ihtiyaçları fazla.	12	14,6
Duygusal Destek	...ilk olarak aileye çocuğun yetersizliğinin türü derecesi hakkında bilgi veriyorum, ailelerden çocuklarından gerçekçi beklentide olmalarını istiyorum.	9	10,9
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	...okulda kazandıklarını devam ettirmek için gereken öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ihtiyaçları var.	8	9,7
Doğru İletişim	...çocuklarını daha iyi tanıyabilmeleri ve daha sağlıklı iletişim kurabilme becerilerine ihtiyaç var.	7	8,5
Öz bakım	...en büyük değer bu çocuğun tek başına öz bakım becerilerini tamamlaması.	6	7,3
Davranış Eğitimi	...davranış değiştirmede kullanılan yöntemlerin nasıl kullanıldığı konusunda bilgilendirme alabilirler.	6	7,3
Sabır Eğitimi	...farklı gözle bakılıyor bu insanlara o yüzden onların en çok daha sabırlı olmaları için eğitime ihtiyaç duyduklarını düşünüyorum.	4	4,8
Okul-Aile İş birliği	...çocuğun eğitimde okul ev paralelliği sağlanması önemli.	3	3,6
Cinsel Eğitim	...çocukların mahremiyetine yönelik doğru bilgilere ihtiyaçları bulunmaktadır.	3	3,6
Bilgilendirme	...ailelere çocuklarının tanısı ve yetersizlikleri ile ilgili bilgilendirme yapılması eğitim sürecinde ortak destek sağlanması çok önemlidir.	3	3,6
Sorunlarla Baş Etme	... problem davranış ile başa çıkma teknikleri konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını düşünüyorum.	2	2,4
Rehberlik	...ailelerin çocuğunun engel türünü hakkında daha farkındalık yaratacak konular üzerinden bilgilendirilmesi için eğitim alabilirler.	2	2,4
Ev Etkinlikleri	...ailelere öncelikle; "kabul süreci, beceri öğretimi, davranış yönetimi, evde yapabilecek etkinlikler" hakkında eğitimler düzenlenmesinin işlevsel olacağını düşünüyorum.	2	2,4
Değerler Eğitimi	..."değerler eğitimi" yani insanı insan yapacak temel ilkeleri nasıl çocuğa aktaracağı konusunda.	2	2,4

Tablo 7 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre aileler en çok %15,8 kabul, %14,6 psikolojik destek, %10,9 duygusal destek, %9,7 öğretim yöntem ve teknikleri, %8,5 doğru iletişim, %7,3 öz bakım, %7,3 davranış eğitimi, % 4,8 sabır eğitimi, %3,6 okul aile iş birliği, %3,6 cinsel eğitim, %3,6 bilgilendirme, %2,4 sorunlarla baş etme, %2,4 rehberlik, %2,4 ev etkinlikleri, %2,4 değerler eğitimi konularında eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Öğretmenlere göre ailelerin çoğu kabul, duygusal ve psikolojik desteğe gereksinim duymaktadırlar.

Tablo 8 de aile eğitimi ya da katılımı çalışması yapıyor musunuz? sorusuna ilişkin tablo sunulmuştur.

Tablo 8. Aile Eğitimi ya da Katılımı Çalışması Yapıyor Musunuz? Evet ise Neler Yaptınız ya da Planlıyorsunuz?

Aile Eğitimi-Katılımı Yapma Durumu	Örnek İfadeler	f	%
Hayır	...içinde bulunduğumuz pandemi sürecinden dolayı pek mümkün olmuyor, ama daha önce aileye yönelik eğitimler yaptığımız olduğu zamanlar oldu.	12	14,6
Evet		70	85,4
Seminerler	...okul rehber öğretmeni ile işbirliği içerisinde broşür ve slaytlar düzenlenerek.	14	17
Bireysel Görüşmeler	...ailenin ihtiyacına göre bireysel olarak planlamalar yapmayı düşünüyoruz.	14	17
Sınıfa Davet	...çocuğun özel gereksinimi hakkında belli aralıklarla velileri sınıfa davet ediyorum, çocuklarda gördüğüm gerileme ya da ilerleme hakkında bilgi veriyorum.	9	10,9
Etkinlik Paylaşma	...çocukları sınıf ortamında izleme, etkinlikleri paylaşma ve onlara bu anı paylaşmaya başladık.	8	9,7
Aile Toplantıları	...çocuğun raporunda yer alan eğitsel amaçlar kısmını plan yapıp aylık ve haftalık olarak ailelerle uygulama yapıyoruz.	7	8,5
Ev Sorumluluğu	...çocuklarla birlikte etkinlikler yapması için bir zarfa yazıyorum, bazı yaptığım etkinliklere ailelerinde çocuğuyla birlikte yapmasını rica ediyorum.	6	7,3
Grup Sohbetleri	...whatsapp veli gruplarını aktif kullanıyorum	5	6
Online Eğitimler	...çeşitli alanında uzman hocaların toplantı linkleri paylaşıyorum. online destek toplantıları yapıyorum.	4	4,8
Geziler	...hep birlikte kır gezisine çıktık.	3	3,6

Tablo 8 incelendiğinde özel eğitimde çalışan öğretmenlerin %14,6'sı aile eğitim ya da katılım çalışması yapmadıklarını ifade etmişlerdir. %85,4'ü ise yapmakta ya da planlamaktadır. Öğretmenler %17 seminerler, %17 bireysel görüşmeler, %10,9 sınıfa davet, %9,7 etkinlik paylaşma, %8,5 aile toplantıları, %8,5 grup sohbetleri, %4,8 online eğitim ve %3,6 gezi yaptıklarını ya da planladıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu aileler ile seminerler, bireysel görüşmeler ve sınıfa davet yolu ile eğitim uygulamakta ya da planlamaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Değer odaklı aile eğitimine ilişkin özel eğitimde öğretmen görüşlerini incelemek için yapılan bu çalışmada 82 öğretmen ile görüşülmüştür. Özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler günlük yaşam, değer görme, öz bakım, toplumsal uyum, sevgi, sorumluluk, saygı, kabul, insani değerler, öz güven, empati, güven, azim-çaba, çalışkanlık, sosyal değerler ve hoşgörü değerine ihtiyaç duymaktadırlar. Özbay ve Aydoğan (2013) aile bireyleri arasında disiplin, iletişim, öz güven ve esnekliğin, aile sistemi içinde bireylerin uyumlu olmalarında önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca bireylerin yaşamdaki sorumluluklarını yerine getirmesi, başkalarıyla etkileşim içinde olması, başkalarının anlayışına saygı duyması ve bundan memnun olması öz yeterliliği oluşturmaktadır (Turan, 2017).

Özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre aileler çocuklarında en çok bağımsız yaşam, sorumluluk, mutluluk, sevgi, saygı, akademik gelişim, öz bakım, toplumsal uyum, kabul, merhamet, sosyal değerler, evrensel değerleri görmek istemektedirler. Yiğittir (2010) çalışmasında ailelerin en çok aile birliğine önem verme, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı, çalışkanlık, cesaret ve dürüstlük gibi değerleri çocuklarının okullarda kazanmasını istediklerini tespit etmiştir. Anne babalar bilinçli ya da bilinçsiz olarak tüm değer, davranış ve tutumlarını çocuklarına aktarırlar (Akarsu, 2015). Dolayısıyla aile içinde oluşturulacak olumlu atmosfer çocukların karakter gelişimine olumlu yansıtacaktır (Aydın ve Güler, 2014).

Öğretmenler değer kazandırırken model olma, doğrudan öğretim, taklit, değeri açıklama, oyun, görsel materyaller, pekiştirici kullanımı, drama, rol yapma, gösterip yaptırma, örnek olay inceleme ve diğer yöntemleri kullanmaktadırlar. Başka bir çalışmada doğrudan öğretim yönteminin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere örüntü oluşturma becerilerinin

öğretiminde etkili olduğu görülmüştür (Sazak-Pınar ve Kocabıyık, 2014). Otizmlili çocuklara video model ile öğretim yönteminin çocukların sosyal iletişim becerilerinde etkili olduğu sonucu gözlemlenmiştir(Charlop, Dennis, Carpenter ve Greenberg, 2010). Akyol (2010) çalışmasında drama, rol yapma, empati etkinlikleri, tartışma, iş birliktli öğrenme, vaka çalışmaları, eğitici oyunlar, gezi-gözlem gibi öğrenciyi duygusal olarak geliştirecek yöntem ve tekniklere daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Özel eğitimde çalışan öğretmenler değer kazandırırken çocuğun ilgi ve ihtiyacı, dikkat, motivasyon, sabırlılı olma, tekrar, yöntem ve teknik, ipucu, sevgiyle yaklaşma, sosyalleşme, olumlu dil, ortak çalışma, ailenin özellikleri, jest ve mimikler ve bireysel farklılıklara dikkat etmektedirler.

Özel eğitimde çalışan öğretmenler ailelerle iletişimde; doğrudan iletişim, yüz yüze iletişim, telefon ile iletişim, toplantılarla, okul giriş çıkışlarında, çevrim içi toplantılarla, ev ziyaretleri ile, küçük not kağıtları ile ve samimiyetle iletişim kurduklarını ifade etmektedirler. Başka bir çalışmada öğretmenler lisans eğitimleri boyunca uygulama döneminde aile eğitimi ile ilgili herhangi bir uygulama yapmadıklarını ve ailelerle yüz yüze gelmedikleri için çalışma hayatında ailelerle karşılaştıklarında deneyimsiz olduklarını belirtmişlerdir (Sarı, Atbaşı ve Çitil, 2017).

Özel eğitimde çalışan öğretmenlere göre aileler kabul, psikolojik destek, duygusal destek, öğretim yöntem ve teknikleri, doğru iletişim, öz bakım, davranış eğitimi, pekiştirme kullanımı, sabır eğitimi, engel özellikleri, okul aile iş birliktli, cinsel eğitim, empati, bilgilendirme, sorunlarla baş etme, rehberlik, ev etkinlikleri, değerler eğitimi konularında eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sahibi babalar duygusal destek kaynağı olarak en yakın aile üyelerini gördüklerini ve onlardan destek aldıklarını belirtmişlerdir (Hu, 2020). Başka bir çalışmada ise annelerin en çok bilgi ihtiyaçlarını belirttikleri, en az ise çocuğunun durumunu başkalarına açıklama ihtiyacını tercih ettikleri görülmüştür (Öztürk, 2011). Engelli çocuğu olan aileler; bilgi, destek, toplum hizmeti, finansal kaynaklar ve başkaları tarafından anlaşılma ihtiyaçlarını ifade etmektedirler (Durualp, Kocabaş, Arslan & Özaydın, 2011).

Özel eğitimde çalışan öğretmenlerin %14,6'sı aile eğitim ya da katılım çalışması yapmadıklarını ifade etmişlerdir. %85,4'ü ise seminerler, bireysel görüşmeler, sınıfa davet, etkinlik paylaşma, aile toplantıları, grup sohbetleri, online eğitim ve gezi yaptıklarını ya da planladıklarını ifade etmişlerdir. Ancak Türkiye'de ailelerle ilgili yapılan çalışmaların çoğunda ailelerin çocuklarının eğitime katılmadığı ve eğitimde yeterince yer almadığı ifade edilmektedir (Cavkaytar ve Özen, 2009). Oysa Türkiye'de verilen özel eğitim hizmetlerinin yoğunluğunun düşük olması ve çocukların ihtiyaç duyduğu eğitimin kurumlarda tam olarak karşılanamaması nedeniyle, özel gereksinimli bireylerin eğitime aile bireylerinin katılımı zorunludur (Özdemir, 2013).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için değerlere yönelik çalışmalar artırılabilir. Özel eğitimde aile eğitime yönelik lisans düzeyinde uygulamalı eğitimlere ağırlılı verilmelidir. Özel eğitimde değerler eğitime yönelik etkinlik havuzları oluşturulabilir. Değerlerin kazanılmasında öğretmenlere yönelik eğitim etkinlikleri düzenlenebilir. Ailelerin değer odaklı bakış açısı geliştirmesi konusunda ortak çalışmalar yapılabilir. Ebeveynlerin özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarını kabul etmede yaşadığı zorlukları aşmada değerlerden yararlanılabilir. Bu anlamda özel eğitimde ailelerin değer odaklı aile eğitime ihtiyaç duydukları, buna yönelik aile eğitim çalışmaları yapılması gerektiği önerilebilir.

Kaynakça

- Akarsu, S. (2015). *İlkokul (1-4) ve Ortaokul (5-8) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi ve Değerler Eğitime İlişkin Öğrenci Algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baykoç, N. (2011). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim. N. BAYKOÇ (Ed.). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* içinde (s.15-29). Ankara: Eğiten Kitap.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Cavkaytar, A. ve Özen, A. (2009). Aile katılımı ve eğitimi. İçinde AKÇAMETE, G. (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*, (169-198) Ankara: Kök Yayıncılık.
- Charlop, M.H., Dennis, B., Carpenter, M. H. ve Greenberg, A.L. (2010). Teaching socially expressive behaviors to children with autism through video modeling. *Education and Treatment of Children*, 33 (3), 371-393.

- Clark, M. (2007). *A practical guide to quality interaction with children who have abearing loss*. San Diego, CA: Plural
- Çitil, M. (2016). *Engelli çocuğu olan ailelerin toplumsal yapısı ve eğitsel sorunları (Ankara ili örneği)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Diler Sönmez, N. (2008). Eve dayalı gündüz tuvalet kontrolü aile eğitimi programının annelerin kurulum kaydı tutma ile gündüz tuvalet kontrolü kazandırma becerisini ve çocukların gündüz tuvalet kontrolünü kazanmasındaki etkisi. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Durualp, E., Kocabaş, K., Arslan, A., & Özaydın, K. (2011). The Examination of The Needs and Stress Levels of the Parents of Handicapped Children in Terms of Some Variables. *China Education Rewiev*, 260-272.
- Gündüz, M. ve Akın,A. (2014). Türkiye'de devlet okullarındaki özel eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 86-95.
- Güzel, Ş. (2006). Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Hu, X. (2020). Chinese fathers of children with intellectual disabilities: Their perceptions of the child, family functioning, and their own needs for emotional support, *International Journal of Developmental Disabilitie*. doi: 10.1080/20473869.2020.1716565
- İlhan, T. (2017). Özel gereksinimli 3-6 yaş çocuklarının ebeveynlerinin stres düzeyleri ile rolleri arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(3), 383-400.
- Kaner, S. (2015). Aile katılımı ve iş birliği. B. SUCUOĞLU (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri içinde* (5. Baskı, s.355 402). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Koca, A. (2016). İştirme kayıplı çocuğu olan bir ailenin aile eğitimi sürecinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Mahoney, G. (2009). Relationship focused intervention (RFI): Enhancing the role of parents in children's developmental intervention. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 1(1), 79-94.
- Metin, N. (2012). Özel gereksinimli çocuğun aileye katılımı. Metin, N. (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar*. (s. 11-28). Ankara: Maya Akademi,
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Resmî Gazete: 30471.
- Öncül, N. (2012). Özel Gereksinimli Çocuk Ailesini Anlayalım. CAVKAYTAR, A. (Ed.), *Özel Eğitimde Uygulamalı Aile Eğitimi* (s. 12-26). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Özbay, Y. ve Aydoğan, D. (2013). Aile yılmazlığı: Bir engele rağmen birlikte güçlenen aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7 (31), 129-146.
- Özdemir, O. (2010). Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. A. CAVKAYTAR (Ed.). *Ailelere sunulan hizmetler içinde* (s.51-77). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Özdemir, O. (2013). Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği. İçinde CAVKAYTAR, H. (Ed.), *Ailelere sunulan hizmetler ve destekler*, (57-86) Ankara: Vize Yayıncılık.
- Öztürk, Y. (2011). *Engelli Çocuğu olan Ailelerin Gereksinimlerinin Ve Aile Yükünün Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, H., Atbaşı, Z., & Çitil, M. (2017). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yeterliliklerinin belirlenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 668-684.
- Sazak-Pınar, E. ve Kocabıyık, D. (2014). Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilere örüntü oluşturma becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(3), 279-298.
- Simmerman, S., Blacher, J., & Baker, B. L. (2001). Fathers "and mothers" perceptions of father involvement in families with young children with a disability. *Journal of Intellectual &Developmental Disability*, 26(4), 325 338.
- Şeker, E. (2013). Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik olarak düzenlenen aile eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Yıkıncı, A. ve Özbey, F. Y. (2009). Otistik çocuğa sahip annelerin çocuklarının devam ettiği rehabilitasyon merkezlerinden beklentilerinin ve önerilerinin belirlenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1, 124-153.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Ailelerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8, 19,207-223.

Extended Abstract

Aim and Scope

The term "individual in need of special education" is used in the Special Education Services Regulation, which was revised in 2018 in Turkey. The individual in need of special education is named as "an individual who differs significantly from the expected level in terms of individual characteristics and educational qualifications for various reasons". In article 18 of this regulation; the importance of family education has been expressed as "Family education includes all kinds of guidance and education services to be given to the family in order to contribute to the education of students in need of special education in all types and levels. Research shows that the support of children with special needs by their families contributes positively to the development of these individuals and that the participation of families in the family education program is vital for children. The aim of the study is to examine the views of teachers working in special education on value-oriented family education.

Methods

Qualitative research design was used in the research. The data were collected with the structured interview technique, which is one of the qualitative research methods was applied using an open-ended question form in the structured interview technique. The study group of this research, which consists of 82 teachers working in private education institutions that can be reached with easily accessible sampling method, constitutes the study group. The interview form developed by the researchers in line with the purpose of the research was used in the collection of data in the research. There are 7 questions in the questionnaire. The face-to-face interviews were conducted while the teachers were at work. Data analysis was done with content analysis.

Findings and Conclusion

According to the teachers, students who need special education need self-care, social harmony, love, responsibility, respect, acceptance, human values, self-confidence, empathy, trust, perseverance, effort and hard work, values related to daily life, social values and tolerance. According to teachers working in special education, families mostly want to see their children's independent life, responsibility, happiness, love, respect, academic development, self-care, social harmony, acceptance, compassion, social values and universal values. 14.6% of teachers working in special education stated that they do not conduct family education or participation studies. 85.4% of them stated that they do or plan seminars, individual interviews, class invitations, sharing events, family meetings, group chats, online training and trips.